

%D0%B3%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf (дата звернення : 30.11.2018)

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до пункту 22.5 Правил дорожнього руху» (№869 від 21.10.2015 р.) : сайт URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/869-2015-%D0%BF> (дата звернення : 01.12.2018)

3. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про автомобільний транспорт» (щодо дотримання учасниками ринку автомобільних вантажних перевезень норм законодавства в частині вагових та габаритних параметрів транспортних засобів) (№6644 від 23.06.2017 р.) : сайт URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62128 : (дата звернення : 01.12.2018)

4. Юрченко О. В. Дослідження основних еколого-економічних проблем дорожньої галузі України. Молодь та інновації : Міжнародна науково-практична конференція, 27–29.05.2015 р. : тези доп. Горки, Республіка Білорусь, 2015. С. 180–184.

*Духа М. В.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства і підприємництва,
Хмельницький національний університет
dyha-mv@ukr.net*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ: ЦІЛІ ТА МОЖЛИВОСТІ ДОСЯГНЕННЯ

Соціально-економічні трансформації протягом років незалежності України не привели до сформування високоефективної національної економіки. Першопричиною втрат/змарнування можливостей соціально-економічного розвитку України варто визнати непрофесіоналізм менеджерів державного рівня, неналежне виконання ними своїх функцій або й бездіяльність, значну залежність української економіки від політичної ситуації та політичних рішень, корупцію. Виклики та загрози останніх років (анексія Криму, військові дії на Донбасі, світові криза 2008-2009 років, сучасна криза, яка лише набирає обертів на фоні поширення COVID-19) обумовлюють ще більшою мірою необхідність забезпечення суб'єктності держави в стратегічному управлінні.

Стратегічна суб'єктність держави в управлінні соціально-економічними процесами вимагає насамперед визначеності мети/комплексу цілей. Визначені цілі обумовлюють формування і функціонування певного механізму управління, певного стилю управлінської діяльності, який реалізується через застосування принципів, вибір форм, методів, засобів і технологічних прийомів управління. Комплекс важливих теоретичних і методологічних питань, пов'язаних із забезпеченням процесу цілепокладання і ефективного стратегування розвитку економіки, прогнозування соціально-економічних процесів, обґрунтування процесу цілепокладання, підходи до визначення мети, принципи цілепокладання детальніше висвітлені в працях [2; 3; 4; 5].

Орієнтиром соціально-економічних трансформацій в Україні мають бути цілі, спрямовані на досягнення національних інтересів, національної безпеки, розвитку суспільства, національних цінностей. Серед основних цілей соціально-економічних трансформацій в Україні варто виокремити такі, досягнення яких обумовить/забезпечить:

- створення економічної системи, здатної забезпечувати конкурентоспроможність, обороноздатність, сталий розвиток країни;
- створення умов для утвердження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, стимулювання економічного розвитку; поліпшення інвестиційного клімату на основі забезпечення належних гарантій для інвесторів, стимулювання інвестиційної активності з боку держави; такі умови мають створюватися через дерегуляцію економічної діяльності, децентралізацію (крім оборонного комплексу, національної безпеки, зовнішньоекономічної політики), створення умов для розвитку бізнесу (у т. ч. удосконалення системи оподаткування, спрощення процедур адміністрування податків);
- створення нової ідеології соціального забезпечення, яка б відповідала ідеям соціальної справедливості, економічної обґрунтованості; зміна державної політики по відношенню до пільгових категорій населення, «ревізія» системи надання пільг;
- створення системи соціального захисту на принципах диференціації та

індивідуалізації суб'єктів соціального захисту, досягнення високої якості соціальних послуг шляхом їх надання в т. ч. недержавними підприємствами на конкурентній основі;

Аналіз процесів державного стратегічного цілепокладання і планування в сучасних українських реаліях дають підстави виділити такі недоліки:

- відсутність комплексності та стратегічного підходу до процесу постановки цілей, розробки та реалізації концепцій, стратегій і програм соціально-економічного розвитку України;

- низький рівень взаємоузгодженості, недостатність взаємоув'язки (в т. ч. між різними сферами діяльності) прогнозних і планових документів стратегічного планування;

- відсутність регламентації процесу прийняття рішень про розроблення стратегічних документів та досягнення результатів.

На нашу думку, для підвищення якості стратегічного цілепокладання, цільового та бюджетного планування необхідно використовувати інструменти та процедури, що дозволять забезпечити:

- адекватність змісту макроекономічних цілей і показників, кількісних індикаторів вимірювання рівня досягнення цілей, відображення в них динаміки досягнення цільових установок;

- комплексність і повноту декомпозиції цілей і способів вирішення сформульованих завдань для досягнення поставлених цілей;

- орієнтацію цілей органів державної влади на досягнення стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни;

- врахування ризиків недосягнення цілей і виникнення несприятливих економічних і соціальних наслідків.

Результати соціально-економічних трансформацій залежать від змістовного аналізу проблем, що накопичилися, можливостей їх вирішення, імовірних ризиків, можливостей та способів їх нівелювання. Можливості соціально-економічних трансформацій України обумовлюються, насамперед, власними ресурсами й інституційними передумовами, які дозволяють

вирішувати складні завдання розвитку соціально-економічної системи. Розвиток інституційних засад державного управління, активізація внутрішніх резервів, розвиток наукомістких технологій та інноваційної діяльності, розробка зваженої соціально-економічної політики, що вимагає послідовного створення умов для активізації можливостей населення самостійно вирішувати свої соціальні проблеми (державний патерналізм, який полягає у масовій підтримці населення за рахунок ресурсів держави є безперспективним), на нашу думку, є важливим в контексті забезпечення ефективного реформування соціально-економічної сфери.

Досягти основних цілей соціально-економічних трансформацій в Україні можна шляхом реалізації широкого комплексу взаємопов'язаних заходів з підвищення ефективності діяльності держави, оптимізації її впливу на розвиток економіки та суспільства. Забезпечення конкурентоспроможності України, реалізація її економічного потенціалу має здійснюватися, зокрема, за рахунок:

- концентрації зусиль на точках зростання (зони інтенсивного економічного розвитку) і концентрації інвестицій у найважливіших базових секторах економіки регіону/країни із забезпеченням високої цінності виробленого товару;

- формування каркаса розвитку, інфраструктури і системи розселення, що забезпечують стійкість просторового розвитку;

- розвитку небазових секторів з метою підвищення внутрішнього попиту, забезпечення мобільності і відтворення людського капіталу;

- формування сприятливого бізнес-клімату та інвестиційної привабливості України.

Забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку можливе лише на основі взаємодії науки, бізнесу і держави. Вирішення соціальних проблем неможливе без забезпечення динамічного економічного зростання.

На сьогодні питанням номер один для країн світу та України, зокрема, є забезпечення здоров'я людини як базової складової формування та розвитку людського потенціалу та як однієї з глобальних цілей сталого розвитку (див.

детальніше в публікації [1]. Виклик пандемії вніс корективи у звичні графіки, у раніше затверджені програми розвитку. Варто відзначити, що й економічно розвинуті країни світу мають проблеми у наданні медичної допомоги пацієнтам (навіть у потребі в ліжко-місцях, в засобах індивідуального захисту, в недостатності медичного персоналу тощо). Тому, на нашу думку, доцільно мати стратегічні запаси, а також варіанти вирішення проблем у випадках різних форс-мажорних обставин. Наприклад, модульні системи, з яких в найкоротші терміни можуть бути споруджені мобільні госпіталі або тимчасове житло для людей, які постраждали від стихійних лих тощо.

Спалах коронавірусу COVID-19 є серйозним викликом та ударом для світової економіки. Економічної кризи, нажаль, не оминати й Україні. Україна намагається протистояти загрозам для економіки та нівелювати наслідки для соціальної системи. Надзвичайно важливою є вчасна і дієва реакція органів державної влади в Україні щодо усіх сфер життєдіяльності та функціонування соціально-економічної системи. Проте детальніше висвітлення проблем та шляхів їх вирішення є предметом наступного дослідження.

Також доречно наголосити, що успіх соціально-економічних трансформацій в Україні залежить не лише від чиновників найвищих рівнів державного управління. Покращення стану справ в різних сферах життєдіяльності, забезпечення ефективних соціально-економічних трансформацій на благо розвитку України та забезпечення добробуту громадян потребує відповідальності, фаховості чиновників на посадах різних рівнів управління, а також свідомої позиції усіх членів суспільства.

Список використаної літератури

1. Диха М.В. Здоров'я людини як базова складова людського потенціалу в системі досягнення цілей сталого розвитку України / М.В. Диха // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2020. – № 1.
2. Диха М.В. Прогнозування соціально-економічного розвитку України / М.В. Диха // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 4, Т. 3. – С. 186–191.

3. Диха М.В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети / М.В. Диха // Фінанси України. – 2012. – № 7. – С. 47–58.

3. Диха М.В. Цілі та пріоритети соціально-економічних реформ в Україні з урахуванням поточної економічної ситуації / М.В. Диха // Проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 63–69.

4. Dykha Mariia V. Economic mechanism toolkit for state regulation of socioeconomic processes / Mariia V. Dykha // Actual Problems of Economics. – 2016. – № 5 (179). – P. 20–29.

*Довбня С.Б. д.е.н., професор,
завідувачка кафедри економіки
та підприємництва ім. Т.Г. Беня,*

*Душина А.В., студентка
Національна металургійна академія України
sdov@ua.fm*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток підприємств в трансформаційних умовах, що характеризуються підвищеним динамізмом, складністю та низьким рівнем прогнозованості вимагає використання сучасних управлінських технологій, до яких відноситься збалансована система показників (BSC - *Balanced Score-card*). Ця система була розроблена професорами Гарвардської школи бізнесу – Р. Капланом і Д.Нортоном у 1990-ті рр. і в даний час активно використовується зарубіжними компаніями як інструмент стратегічного менеджменту [1]. Вона дозволяє комплексно оцінювати ефективність функціонування підприємства та забезпечує декомпозицію та реалізацію його стратегії. Система передбачає формування показників, що характеризують діяльність підприємства у чотирьох напрямках (складових).

1. Фінансова складова забезпечує встановлення взаємозв'язку між стратегією розвитку підприємства і його фінансовими цілями, такими як: прибуток, рентабельність, додана вартість, ринкова вартість підприємства і т.